

ПРИДОНЕСОТ НА ВЛАСИТЕ ОД МАКЕДОНИЈА И ИМЕТО МАКЕДОНСКО ВО XVIII И XIX ВЕК

Иако со оглед на констелацијата на севкупните односи во последниве децении истражувањата за нациите не носат полза, дури можеби се и контрапродуктивни, сепак секој народ е заинтересиран за сопствената етногенеза, особено ако му се оспорува опстојноста, или ако е загрозен од некомпактноста, односно има статус на малцинство. Патем, веројатно тоа е фаза од обидите за докажување на сопствениот бит, низ која минале историографиите на речиси сите народи. На пример, повикувајќи се на продолжувањето на Светата Римска империја во лицето на Хабзбуршката монархија (ова титулирање завршува 1806 година), Јохан Турмаир, наречен Авентин, во XVI век Барварците ги идентификува со Илирите и им припишува роднинска врска со Александар Велики Македонски.

Бидејќи според западните сознанија од XV до XIX век илирското име се однесува на словенското население, за Ѓеорѓија Пулевски, Александар Велики бил Словен и автохтоното население во Македонија отсекогаш било словенско, со што нагласено ја глорифицира македонската историја.

Одделно е прашањето дали може да се зборува за чисти култури, народи и нации, особено на Балканот, кој како природен мост на трите стари континенти претставувал премин и крстопат на повеќе индоевропски народи. Тие оставиле материјални и духовни, односно културни траги кои и денес претставуваат предизвик за доосознавање на минатото на овој регион.

Проблематична и дискутабилна е етногенезата и на старите и на подоцнежните народи, кои минувајќи преку балканските простори или заседнувајќи се овде, биле подложени на влијанија, односно имало заемни мешања со автохтоното население. Според академик Никола Тасиќ, измешаноста на народите на Балканот ја потврдува пезоративната приказна за "балкански лонец во кој се вари разновиден зеленчук".

Заслужува внимание и именувањето на одделните балкански народи. На пример, за Власите има десетина именувања: Араман, Арман, односно Ароман (според Густав Вајганд), потоа Македоно-Власи, Куцо-Власи, Кара-Власи, Каракачани, Цинцари, Власи-Меглени и др. Терминот "Арнаути" не треба безрезервно да се поистовети со Арбанаси, Шиптари (како сами се нарекувале), Арбреши (биле именувани во Јужна Италија), односно Албанци. Според Константин Н. Велики, уште од почетокот на востанието на Тудор Владимиреску во него учествувале многу Арнаути, односно Бугари, Грци, Албанци, Срби (Македонците не се одделно именувани, но се вброени, главно, во Бугарите и помалку во Грците). Според академик Николај Тодоров, многу бугарски (балкански з.м.) војни во Грчкото востание биле нарекувани "Арнаути", а според академик Чедомир Попов, ударната сила на востаниците на Тудор Владимиреску биле "Арнаутите" и "пандурите". За Србите се среќаваат термините: Раци, Расциани, Срби, Србијанци, во Славонија погрдно биле нарекувани

Власи (според академик Славко Гавриловиќ), а во австриската службена документација сите православни биле евидентирани како неунијати Грци, односно Илири.

Македонското христијанско, како и останатото балканско христијанско население во рамките на Османлиската империја, било сметано за зимии, раја, гаури, каури, рисјани, односно православни. Со воведувањето на милет системот во XIX век, поголемиот дел од македонското христијанско, главно, словенско население се приопштувало кон "Булгар милет", дел кон "Рум милет". Кога кон крајот на XIX век српската дипломатија издејствувала во пописите да се воведат "Срб милет", дел од македонското словенско население се декларирало во "Срб милет". Неспорно е дека, ако имало некој да се заложи и да се избори за воведување "Македон милет", повеќето македонско христијанско словенско население би се приопштило кон него. Идентитетот на Власите од Високата порта е признат во 1905 година. Инаку, Власи трговци од Македонија, при преминувањето на турско-австриската граница во XVIII и во првата половина на XIX век, се претставувале како "Македонци", односно турски поданици од Македонија.

При едно истражување во Белград, во разговор за македонската историја со д-р Климент Џамбазовски и со академик Васа Чубриловиќ, чие семејство било од Сер, Чубриловиќ рече: "Консолидацијата на македонската нација е задоцнета..., а името македонско во Европа го ши-

рат Цинцарите (Власите)".

За XVIII и за првата половина на XIX век во Македонија, на пошироките православни балкански простори и во "грчките", односно балканските колонии во европската дијаспора е карактеристична грчката културна елинизација. Бидејќи до крајот на XVIII век припадниците на една конфесија се сметале за еден народ, православните граделе заеднички цркви, а богослужбата се вршела, главно, на грчки јазик. Кога од крајот на XVIII век поинтензивно се воведува литургија на црквенословенски јазик, на едната страна од црквата се вршело богослужба на грчки, а на другата црквенословенски, односно наизменично биле користени храмовите до изградба на одделни.

Власите од Македонија, при поделбата на грчката и на словенската богослужба, се определувале за богослужба на грчки јазик. Всушност, грчкиот јазик бил во употреба во трговските трансакции на Балканот и пошироко, своите синови Власите трговци ги школовале на грчки јазик. Македонските Власи во Земун биле вклучени во Грчката школска општина, која се викала "Заедница на Грци и Македовласи". Инаку, посебноста на влашкиот јазик никогаш не е оспорувана. Од седумдесеттите години на XVIII век има зачувано тријазичник на: грчки, влашки и на албански јазик, подготвен од поп Теодор Кавалиоти (син на Влаинка и Албанец, според д-р Бојка Соколова). Во деведесеттите години на истиот век поп (хаџи) Данаил Москополецот составил чети-

МАКЕДОНИЈА ВО ШИРЕЊЕТО НА О ПРВАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК

ријазичник на: грчки, влашки, бугарски и на албански јазик. Во 1813(4) година во Виена, Михали Бојаџи објавил "Macedo-walachische Gramatik" (цитирано според библиографијата на Д. Панковиќ), на грчки и на германски јазик. Влашкиот јазик како говорен е евидентиран во Охридско, Битолско и во други места во една француска статистика за Македонија од 1807 година (според Г. Јакшиќ). Меѓутоа, влашкиот јазик бил во употреба во семејниот круг, а за потребите во комуникациите, главно, трговски, со мнозинското население во соседството и пошироко, Власите, особено мажите, зборувале и грчки и словенски (според проучувачот на историјата на Власите д-р Душан Поповиќ - "нашки", кој по потреба го именувале како српски, бугарски и македонски. Јужнословенските јазици во тоа време не се кодифицирани), како и албански и турски, во зависност од местото на живеење и дејствување.

Со преселбите во Руското царство во времето на Петар

I Алексеевич и на неговите наследници, балканските православни христијани биле организирани во полкови, шанчеви и гарнизони. Овие, полковите на Ј. Албанез, И. Хорват, Ј. Шевиќ, Ј. Прерадович, секако и Македонскиот, Бугарскиот и др., како и "Нова Србија" и "Славено Србија", биле составени од: "Србов", "Македонјан", "Болгар", "Арнаут", односно "из греческују, сербскују, болгарскују, волоскују, македонскују нацију" итн. Според сегашните сознанија, во полкот на Ј. Шевич 74 лица се декларирале "из македонској нацијеј". За жал, составот на припадниците на "Македонскиот полк" не е познат, но сите полкови биле составени од различни народи, односно нации.

Во преписката на црногорскиот владика Василиј Петровиќ со грофот Воронцов и царицата Елисавета Петровна, за турските поданици: "Албанези, Македонјане, Србиј, Болгари, Бошњаки" и венецијанските поданици "Далмати" се бара заштита од царицата.

Според Петар Кеппен, ис-

тражувач-статистичар од средината на XIX век, 81 отсто од преселниците во бугарските колонии во Бесарабија биле Бугари, а од нив 69 отсто биле дојдени од Македонија и од Румелија, главно, до 1830 година. Натаму вели дека преселниците од Македонија се викале Македонјани.

Со оглед на фактот што најподвижни во соодветниот период биле Власите, а Влаво потекло од с. Арвати во Долна Преспа бил и Иван Хорват, главен организатор на преселбите од средината на XVIII век, не е исклучено повеќето од македонските преселници да биле Власи. Или можеби терминот "Македонјан" бил во употреба за македонското христијанско население во XVIII и во првата половина на XIX век. Ѓеорѓије Магарашчевич, професор во Будим, во својата "Кратка всемирна историја", објавена 1831 година (од стр. 24 до 27), со името "Македонјани" ги претставува античките Македонци.

Од изнесеното се гледа сложената балканска историја, односно дека никој од

сегашните балкански народи нема право да бара континуитет со поранешните, како што вели проф. Наде Проева.

Власите од Македонија и од Балканот воопшто биле најподвижни во изминатите милениуми, емигрирале и се стационаирале и пошироко од балканските простори. Тие биле лојални граѓани во сите држави каде што опстојувале и високо се издигнале материјално и интелектуално. Меѓутоа, малку се вклучувале во политичкиот живот. Власите, исто така, не ја нагласувале својата националност, односно според академик Јован Цвиик и проф. Ѓурѓица Петровиќ, биле ноншалантни кон етничкото. Овде би додала дека во сегашниот тренд на глобализација, со својата прилагодливост, штедливост, космополитизам и користење повеќе јазици, Власите треба да им служат за пример на останатите народи.

**проф. д-р Милка Здравева,
Скопје**

Рубриците ФОРУМ и ПИСМА ја отсликуваат нашата отвореност кон јавноста. Овде автентично објавуваме и текстови кои не се во согласност со нашата уредувачка политика.

"МАКЕДОНСКО СОНЦЕ" ИМ ПРИПАГА НА СИТЕ МАКЕДОНЦИ

Веќе 11 години континуирано го читам единствениот македонски патриотски неделник во државата, но и пошироко, "Македонско сонце". Горд сум што и покрај разните притисоци и случувања во државата овој неделник продолжи да ја негува македонската кауза и да се бори за опстојување на македонскиот идентитет. Тоа е единствениот весник кој културно и духовно ги обединува Македонците од Балканот, но и Македонците од дијаспората. За особена почит е и придонесот кој го дава Вашиот основач господинот Ѓорѓија - Џорџ Атанасоски, еден од ретките Македонци, кој живее надвор од границата на матичната земја, а од замину-

вањето од неа, никогаш не го заборавил опстанокот и просперитетот на својата татковина. Освен тоа што е основач на единствениот патриотски неделник во Македонија, тој е познат и по многуте инвестиции во државата.

Се разбира, сите ние треба да бидеме горди што имаме таков човек, како во Македонија, така и во светот, во далечната Америка, каде што одамна сум и јас. Но, во оваа прилика сакам нешто да потенцирам и да напомам за сите оние кои на "Македонско сонце" му даваат разни епитети. Мојот впечаток за весникот е дека тој не е политички обоен, како што многумина знаат да кажат. Непобитен факт е, што може да

се заклучи и од уредувачката политика, како и од сфаќањата и погледите на неговиот основач - господинот Атанасоски, дека тој не е ниту ВМРОВСКИ, ниту е СДСМОВСКИ, едноставно со својата неутралност и независност тоа е весник на сите Македонци. Вистинско задоволство ми е, а претпоставувам и на останатите читатели, кога во него ќе прочитам за нашите успеси, за убавите работи. Забележувам дека во "Македонско сонце" им се посветува должно внимание и на позитивностите, имено не е пријатно кога пред себе ќе имаш нешто што не знае за ништо друго освен за гротији. Преку неговите страници сите ние можеме да се

потсетиме на вековната историја на Македонците, на нивното опстојување низ вековите, а од презентираниите материјали дознаваме и како Македонците, кои живеат надвор од границите на родната грутка ја негуваат македонската кауза. Поради тоа, душата ми се полни со радост секогаш кога ќе го добијам новиот број на неделникот.

Иако низ неделникот минаа разни имиња, сепак секогаш неговата уредувачка политика остана иста. Затоа, драги мои продолжете така!

**Стоилко Трендафилов,
Америка**

"БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА

"БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА - ЗНАЧИТЕЛНО ГИ НАМАЛУВА КАМЕНЕЦОТ И СОСТОЈКИТЕ, КАКО ШТО СЕ: ХЛОР, ОДРЕДЕНИ ПЕСТИЦИДИ (ЛИНДАН), НЕКОИ ТЕШКИ МЕТАЛИ (ОЛОВО И БАКАР). РЕЗУЛТАТОТ Е ПОЧИСТА, ПОБИСТРА ВОДА, СО ОДЛИЧЕН ВКУС ЗА ТОПЛИ И ЛАДНИ НАПИТОЦИ, А ИСТО ТАКА, ПРЕПОРАЧЛИВО Е ТАА ДА СЕ УПОТРЕБУВА И ЗА ГОТВЕЊЕ.

ВОДАТА ОД "БРИТА" ГО НАМАЛУВА ТАЛОЖЕЊЕТО НА КАМЕНЕЦОТ ВО АПАРАТИТЕ ЗА ДОМАЌИНСТВО. ФИЛТЕРОТ ЗА ВОДА "БРИТА" ИМА ЧЕТИРИ СТЕПЕНИ НА ФИЛТРАЦИЈА.

НАРАЧКА ЗА "БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА

ЦЕНА: 2.000 ДЕНАРИ + ПТТ ТРОШОЦИ

НАРАЧКАТА СЕ ВРШИ НА ТЕЛ: ++3892 3130-137; ++3892 3130-377 ИЛИ НА АДРЕСА: РЕДАКЦИЈА

"МАКЕДОНСКО СОНЦЕ", УЛ. "ЛЕНИНОВА" БР. 87 1000 СКОПЈЕ

